

ΡΥΘΜΟΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Στο προηγούμενο σημείωμα προσπαθήσαμε να χαράξουμε σε γραμμές πολύ σχηματικές για την ευρύτητα του θέματος, την καθαρκτική επέλαση του βίσιου ρωσσοαμερικανικού ρυθμού στις ακρότητες οπτιοφωλακές του διαλυμένου Ιμπρεσιονισμού. Κύριο αποτέλεσμα της μάχης αυτής ήταν η έκκαθάριση του εδάφους κι' η προετοιμασία του για την εγκαθίδρυση και προώθηση κλασικών γνωμών αισθητικής και εχνοτροπίας στη μουσική. Έξεθέσαμε επίσης σε γενικές γραμμές πώς ο Ίγκορ Στραβίνσκι στήριξε με πρωτογαγής της στροφής προς τον κλασισμό. Η όλη αυτή ζύμωση είχε ως κέντρο την Δυτική Ευρώπη και δη το Παρίσι για ποικιλίας λόγους, αλλά προ πάντων γιατί εδώ είχε και την κοιτίδα του ο καταβλητέος Ιμπρεσιονισμός.

Παράλληλα, περίπου εξέλιξη γίνεται κατά την αντίστοιχη χρονική περίοδο και στην Κεντρική Ευρώπη. Μη υπάρχοντος εδώ αξιολογικού Ιμπρεσιονισμού, η επέλαση του ρυθμού ήρθε σ' επαφή με τις οπτιοφωλακές του κεντροευρωπαϊκού ρωμαντισμού, που, με κύριο κέντρο τη Βιέννη, εξακολουθούσε να επικρατεί παρά την εξαντλητική βαγενρική κληρονομία. 'Αλλ' ενώ στη Δυτική Ευρώπη ο νεοκλασικισμός δεν είχε αξιόλογες οργανικές θέσεις με τον προκάτοχό του Ιμπρεσιονισμό, στη Βιέννη (σύνψη, έφεξις, της Κεντρικής Ευρώπης), η νεοκλασική εξόρμηση προήλθε από αυτά ταύτα τα σπλάχνα του καταβλητού ρωμαντισμού. Δυο εξέχουσες μουσικές φυσιογνωμίες της υπό μελέτην εποχής, ο "Άρνολντ Σόεμπεργκ (Βιέννη) και ο Μπέλα Μπάρτοκ (Βουδαπέστη) ξεκίνησαν στη δημιουργική τους σταδιοδρομία από την καρδιά του μεταβατικού ρωμαντισμού. Τό μόνο ίσως έργο — γνώριμο του πολλού 'Αθηναϊκού μουσικού κοινού — τό όποιο μπορούμε να αναφέρουμε εδώ ως παράδειγμα μεταβατικού καθυστατημένου ρωμαντισμού, είναι ή "Εξουλιμένη Νύχτα» του Σόεμπεργκ, που παρουσιάζει προφανείς κι' οργανικές σχέσεις, τόσο με τις τετραλογικές φρασολογίες, όσο και με τον τριτανικό χρωματισμό. Η ρωμαντική αυτή καταγωγή τών δυο ως άνω μουσουργών ίσσηγεί κατά μέρος — ως και δικαιολογεί — τόν τραχύν θεληματικό τόνο και τόν βίαιο χαρακτήρα της αντίδράσεως που έστησαν κατά τού ρωμαντισμού. Ήταν τούτος τό κλίμα της προελεύσεώς τους και ήβελαν τό να ξελαλιφούν. Ο δλη τέχνη του Μπέλα Μπάρτοκ χαρακτηρίζεται από μία τραγιά θεληματικότητα, από τέτοιαν αδιάλλακτην ανατιναχτική πρόθεση, που θμοιξί τους δεν φαντάζομαι πώς μπορεί να θρεθούν σ' δλάκρη την Ιστορία της μουσικής. Μεγαλόπρεπος, αλλά και τραγικά ηρωικός μπορεί να όνομαστή ο άγώνας του Μπάρτοκ να ζετινάξη τόν ρωμαντισμό και να ρίξη άγκυρα στο γυαλό του κλασικισμού. Παραμένει, μοιατάυτα, άκείριο τό έρωτηματικό κατά πόσο ένας καλλιτέχνης, όσο μεγάλος και νάναι, είναι σε θέση να μετατοπίση τόν άξονα της ένδομυχης προσωπικότητάς του, να έπιταχύνά τό ρυθμό της εξέλιξέως του, θέτοντας σ' ένέργεια τόν μοχλό της θελήσεως ή τόν άφρημένον ν έγκεφαλικών προθέσεων. Τό πείραμα Μπάρτοκ, που γία σάραντα περίπου χρόνια ξετιλιχόμει μπρός στά μάτια μας (καλύτερα, μπρός στ' αύτία μας) κι' έκλεισε με τόν θάνατο του συνθέτη στην Ν. Υόρκη πρό τριών έτών, τείνει να μάς διδάξη πώς είναι άσφαλώς προτιμότερο και γονιμότερο ο αισθηματικοί και διανοητικοί παράγοντες που άποτελούν τόν ψυχικόν όπλισμό του καλλιτέχνη, να κινούνται, όσο τό δυνατό πιδ φυσικά κι' ανεπιτήδευτα, να κινούνται παράλληλα με τη φορά τού άξονα της προσωπικότητάς του, παρά να έρχονται σε διάσταση ή σε σύγκρουση με δαύτον. Ένωείται πώς μιλάμε εδώ γία τούς άπόλυτα ελικρινείς καλλιτέχνες κι' όχι γία τούς αΐταπαταιμένους, ούτε, θέβασια, και γία τούς εκ προμελέτης καιροσκοπούς κι' άπατεάνες του έαυτού τους και τών άλλων.

Παραμερίζοντας γία τό έπόμενο σημείωμα τόν Σόεμπεργκ και τη σχολή του, άς αναλύσουμε κάπως πλησιέστερα μερικές φάσεις της επαφής του καθάρου ρυθμού με τόν μουσικό ρωμαντισμό. Η ανάλυση μπορεί να μάς άποκαλύψη ένδυσφερούσες προοπτικές, χρήσιμες γία την κατανόηση του ρωμαντισμού, χρησιμοποιήσας άκόμα στόν προσανατολισμό στις σημερινές νεοκλασικές και νεορωμαντικές εξέλιξεις.

'Ανάγκη να θέσουμε ώς σημεία άφετηρίας μίαν ή δυο αξιωματικές κοινότητες, σάν την έπόμενη, λ. χ.: ο ρυθμός είναι δυναμικός, ο ρωμαντισμός στατικός. Μέγιστες ή άπηχίσεις της κοινοτητάς αυτής. Κινητοποιώντας τό μνημονικό του, άς αναλογιστή ο φιλόμυμος άναγνώστης τό άτειράριθμο άλλέγκρα, άκέρτασ, ροντό κλπ.) που κοσμοούν τό δλο έργο του Μπετόβεν. 'Ας ξανακούση στη μνήμη του την έδδομη συμφωνία, όπου ο δυναμικός ρυθμός δαμάζει τούσαν άπόλυτα τό αισθημα, την μουσικήν ιδέα, αλλά μέσα ατά άσπρότερα αρχιτεκτονικά πλαίσια. 'Εδώ ο διονυσιασμός φτάνει άς τόν ίλιγο, αλλά άδρά δαμασμένο από τό άπολλώνειο. Σ' αντίπαροδολή

μέ τό παράδειγμα τούτο, άς άνασκοπήση ο φιλόμυμος άναγνώστης τόν κύριο τούλάχιστον άγκο της ρωμαντικής μουσικής φιλολογίας (Σούμαν, Βάγνερ, Μπράμς, Μπρούκνερ κτλ.). Πόσα παραδείγματα μπορεί να καταμετρήση όπου ή ρωμαντική μουσική διάθεση και διάχυση (γερμανικά: Schwerkmut) ζωογονείται πραγματικά και άρκετά από τόν δυναμισμό του ρυθμού γία να φτάση στο πνευματικό επίπεδο ένός γνήσιου άλλέγκρου ή σκέρτσου; 'Ελάχιστες άτελείς και κατά μακρόθεν προσέγγιση περιπτώσεις άναπνούν στην άκοή άς. Παραμερίζουμε, θέβασια, άς μη όργανικά, άς μη έπίπλαστα κι' άς λίγο ή πολύ έπιπόλαια τό διάφορα κατασκευάσματα ένίων ρωμαντικών πάνω σε διενεξίκους, ούγγαρξίκους, ιστιγγάνικους ή άλλους χορούς (Ίδε, κυρίως, Λιστ). Η τόσο ευκόλη και τόσο άφθονη προσφυγή τους, άλλως, σε τά ξένα, έξωτερικά τούτα στοιχεία, τί άλλο μαρτυρεί παρά την ίδική τους ένδομυχη ρυθμική άνεπαρκεία; 'Απροσμέτρητα θάδεις, κοσμογονικά χαώδεις ο ρωμαντικός διονυσιασμός σπάνια κατορθώνει ή άναγνήθ ής την άπολλώνεια ρυθμική άποκυστάλλωση. Και περισσότερο: άποστρέφεται την τέτοιαν άποκυστάλλωση. Παράδειγμα ή περίπτωση του μπολέτου στην πρώτη πράξη του Τάγκοίξερ. Μέγαν άγώνα είχε στήση ο Βάγνερ με την όπερα τού Παρισίου που άπαιτούσε να προστεθή εκ τών ύστέρων τό μπαλέτο τούτο, όπως στο τέλος και έγινε. Πόσες θεάδες, έξ άλλω, μπορούν να συμπληρώσουν ή πραγματικά ρυθμικές σελίδες στο δλο έργο του Βάγνερ έναντι τών χιλιάδων, όπου ο ρωμαντικός αισθηματικός χείμαρρος ξεχύνεται άκράτητος! Κι' είναι βασικά σημαντική ή λεπτομέρεια, ότι ο Βάγνερ, προτού καταπιστή με της Νυρεμβέργης, μελέτησε κι' έζηση επί πέντε, καθώς άναφέρεται, χρόνια τόν Μπάχ, τόν μεγαλύτερο ρυθμικό δημιουργό της μουσικής. Πόσο τόν δικαιώνει τό αποτέλεσμα, περιττεύει; αναφέρουμε. 'Αλλο τόσο διαφοριστική παρουσιάζεται ή περίπτωση του Σοπέν, στο έργο του όποιου ο ρυθμός και ή μουσική έκφραση, στέκουται άρμονικά κι' άριστοτεχνικά ίσορροπημένα. Τούτο δέ άρείλειται, δίχως άμφιβολία, άφ' ένός στην γαλλοπολωνική του καταγωγή (του σλαβικού διονυσιασμού δαμασμένου από τό γαλλικό άπολλώνειο) κι' άφ' ένέρου στο γεγονός, ότι ζώντας στο Παρίσι κατώρθωσε να μην έμπλοκή στην ήσαιοστιώδη ρωμαντική κοσμογονία της Κεντρικής Ευρώπης.

Στην καρδιά τέτοιας ριζικής αντίθεσεως μεταξύ ρυθμού και ρωμαντισμού γεννήθηκεν ο Μπέλα Μπάρτοκ στη Βουδαπέστη, πρό έδδομήτην περίπου έτών. Φυσιογνωμία έλκυστική, σιγπηλή, συχνά συναφωμοκίνητη, πνευματικά κι' αισθηματικά έξαιρετικά τεταμένη. Τό έργο του παραμένει άκόμα δλότελα άγνωστο στο έλληνικό μουσικό κοινό. Δέν είναι, έπομένως, δυνατό να αναλύσουμε εδώ συγκεκριμένα παραδείγματα γιατί στέκουται στείρες ή παραπομπές σε άγνωστες πηγές. 'Ακόμη να περιοριστούμε σε γενικότητες. 'Ως Ούγγαρος, είχε μέσα του έντονο ρυθμικό δυναμισμό με δρέθηκεν, εύθεις έξ άρχης, δέσμιος του κεντροευρωπαϊκού ρωμαντικού ρεύματος. Ήταν καλλιτέχνης μεγάλης πνοής κι' άτίθασσος όσο χωρεί σ' εύκόλους, φτηνούς, δημοτικοφανείς συμβιδασμούς. Η αδιαλλαξία του ήταν παροιμιώδης στούς διεθνείς μουσικούς κύκλους. Ήταν, επί πλέον, κι' άσφαλώς ο καλλιτεχνικά άρτιώτερος κι' έπιστημονικά τελειότερος φιλοπνεύμενος μουσικόλογος φολκlorίστας της εποχής του. Με χιλιάδες άριθμούνται τά δημοτικά τραγούδια και οί χοροί που μάζεψε, κατέγραψε, σχολίασε κι' έναρμόνισε, τραγούδια και χοροί της Ούγγαρίας, Ρουμανίας, Τουρκίας, 'Αφρικής κτλ. 'Αν είχε φιλοδοξήσει να γράψη δημοτικοφανή μουσική, είχε στή διάθεσή του πρώτην ύλη αφάνταστου πλούτου. 'Αλλ' όπας αναφέραμε, ήταν καλλιτέχνης με άνάτατη, άπόλυτη δημιουργική δύναμη. Σε αντίδραση στόν ρωμαντισμό του, έθεσε σ' ένέργεια, μ' άνήκουστη ένταση θελήσεως και προθέσεως τά έντονα ρυθμικά δεδομένα της φυλετικής του καταγωγής. Τό μεγαλύτερο μέρος του έργου του χαρακτηρίζεται από συντυραχτική άρμονική και ρυθμική τραχύτητα, που κάπου-κάπου τείνει να υπερβή τά όρια τού άνεκτού. Στην έπιδύξη του κλασικισμού χρησιμοποιεί τις καθιερωμένες φόρμες του κουαρτέτου έγχόρδων, της σόνατας, του κοντσέρτου, που στενάδουν ένίοτε σπαραχτικά κάτω από τό δάγκωμα της τσουχτερής του πέννας. 'Ως τόσο ώς προφήτη μόναχα κι' όχι ως μεσία του νεοκλασικισμού πρέπει να τόν τοποθετήσουμε στην γραμμή τών συγχρόνων μεγάλων μουσουργών. Στάθηκεν άνώτερος τών δυνάμεών του (κι' ίσως να είναι άνώτερος τών δυνάμεων μίας ή και δύο γενών) ο άλλος της άπόλυτης άναρμονίσεως στο κλασικό επίπεδο του ρυθμικού δυναμισμού και της ρωμαντικής έκφράσεως. 'Ας μη λησμονήται, ότι πολλές γενείς κι' άπειροι σημαντικοί κι' άσημοί εργάτες της μουσικής προηγήθηκαν προτού μεσομνήσουν ένας Μπάχ ή ένας Μπετόβεν.

ΠΑΤΡΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ

9

Σ

ΗΡ

Το

του

ρινα

οργαν

Αττικ

τοχ ή

τεχνιδ

προσε

μη της

κου σ

Πολ

γορίες

εΜερί

νειες

Σ αυ

τη, προ

δωσε

πρώτη

Ομε

συναυ

μουσικ

του μ

δύναν

νειες μ

γμη δ

του σ

στο π

τρο, μ

μεγάλη

θαυμα

σάνου

Είχε

μεγάλη

ποθετι

μίξει

κάθαρα

από έ

Αν

μίζω

στην

ο Βέρι

ριονίξ

νοδού,

εύχρη

της κα

λαϊδή

κτημα

τόσο

κόλαρο

της σε

τατον

τρφε

Πρό

μου ά

ζάνς,

δανείτ

όποιο

άκου

Σαμφ

Η Ι

'Ιταλι

νει λι

έξαντ

ση, ζ

θυσία

λαδική

ση ή

λαξή

πη κα

Μά τό

ώστε

σαρμά

του, σ

πού κ

Σ

έθάδ

τικό π

μάς κ

πού κ

με τη

θαθει

Τέλι

λι (Β

σκορπ

σόντα

δικαί

θους κ

Χρο

κολα

είδος

τούλα

σκήνη

τερο

Λυπα

νά άφι

της 2

τούτσι

ή έκτέλ

'Η βαυ

τυπικά

ρη και

κτριζ

κε από

Μπετο

άπέδει

να έργ

λειότη

Ο

τόν όπ

γούστ

την

του Ν

άλλον

έσων

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΣΣΙΚΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΝ

Κάποτε-κάποτε — όχι και τόσο συχνά — όταν δημοσιεύονται από τας αρμοδίας Έλληνικας αρχάς τὰ ἀτομικά ἀστυνομικά δελτία τῶν καταδικωμένων σπουδαίων κομμουνιστικῶν ἡγετῶν, ἀναφέρεται εἰς αὐτὰ μεταξύ τῶν βιογραφικῶν τῶν στοιχείων ὅτι ἐπέρασαν δύο ἢ τρία ἔτη εἰς τὴν Μόσχαν, σπουδάζοντες εἰς εἰδικὰ ἐπανάστατικά σχολεῖα. Δὲν εἶναι πολλοὶ οἱ κομμουνισταὶ ἡγῆται εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοὺς ὁποῖους ἤμπορεῖ νὰ λεχθῇ βασίμως, ὅτι ἐπέρασαν αὐτὴν τὴν εἰδικὴν μετεκπαίδευσιν. Ἄν αἱ πληροφορίες μας εἶναι ἀκριβεῖς καὶ ἂν τυχόν δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι κατάρθωσαν νὰ κρύψωσαν καλλίτερα τὸ βιογραφικὸν τῶν στοιχείων — καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀπίθανον προκειμένου περὶ κομμουνιστῶν — οἱ ὑποστάντες τὴν εἰδικὴν μετεκπαίδευσιν δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς δεκαπέντε ἕως εἰκοσι.

Προεκάλεσε, λοιπόν, κάποιον ἐντύπωσιν τὸ γεγονός, ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἐκ τῶν ἀποφοίτων αὐτῶν τοῦ ἀνωτάτου ἐπανάστατικοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας εὐρίσκονται τῶρα εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον τοῦ Μάρκο, ἀποτελοῦντες μέλη τῆς γεωδοκιμασμένης ἢ τοῦ στρατηγικοῦ τῶν, ὅτι οἱ ὑπολειπόμενοι τέσσαρες ἢ πέντε κρύπτονται ἐπιμελῶς εἰς τὴν νομιμόφωνα Ἑλλάδα, προφανῶς διὰ νὰ ἐκτελέσουν εἰδικὰ ἐντολὰς καὶ διὰ τὰ δύο ἐν ὄλῳ, πού ἐπεσαν εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Κράτους, κατεδύθη ἔντελῶς ἔξαιρετικὴ προσπάθεια νὰ ἀπελευθερωθῶν. Καί, πράγματι, ὁ μὲν Παρτσαλίδης κατάρθωσε νὰ δραπέτευσιν, διὰ δὲ τὸν Παπαρρήγαν, ἐμφανιζόμενον ὡς τὸν μῆρα καὶ μάρτυρα τοῦ Ἑλληνικοῦ συνδικαλι-

σμοῦ, ἐκινητοποιήθησαν εἰς ἐκδηλώσεις διαμαρτυριῶν ὄχι αἱ κομμουνιστικαὶ καὶ κομμουνίζουσαι συνδικαλιστικαὶ ὁργανώσεις τοῦ κόσμου, σύμφωνα μὲ τὸ σύνθημα «Σώσατε τὸν Παπαρρήγαν».

Τὸ πράγμα δὲν εἶναι καθόλου περίεργον. Διότι οἱ εἰδικῶς μετεκπαιδευθέντες εἰς τὴν Μόσχαν, ἀποτελοῦν φυσικὰ τὴν μεγάλην ἀριστοκρατίαν τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐκείνιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἀνατίθενται τὰ σπουδαιότερα καθήκοντα καὶ διὰ τὴν ὅποιαν ὑπάρχει τὸ ζωηρότερον ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἀνωτάτην διεθνή κομμουνιστικὴν ἡγεσίαν. Συμβαίνει, ὅμως, καὶ κατὰ ἄλλο σημαντικώτερον, τὸ ὅποισιν τῶρα μόνον ἀρχίζει πλήρως νὰ ἀποκαλύπτεται. Τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ μετεκπαιδευθέντες τῆς Μόσχας ἔχουν μέσα εἰς τὸν διεθνή κομμουνιστικὸν κόσμον, τὴν ὁργάνωσιν δηλαδὴ ἐκείνην, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν αὐστηροτέραν καὶ πληρετέραν ἱεραρχίαν καὶ πειθαρχίαν, μίαν ἐντελῶς ἰδιαίτεραν διοικητικὴν καὶ ὁργανωτικὴν θέσιν.

Η ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΣΤΡΑΤΙΑ ΤΟΥ «ΠΟΛΙΤ-ΜΠΟΥΡΩ»

Δὲν ὑπάρχει δέβαια πλὴν κανεὶς λογικὸς καὶ ἐνημερωμένος ἄνθρωπος εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ὅποιος νὰ φαντάζεται, ὅτι τὰ κομμουνιστικά κόμματα εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἀποτελοῦν ἀνεξαρτήτους ὁργανισμοὺς, δικαιουμένους νὰ ἀποφασίσουν μόνον τὰ ἴδια αὐτὰ τὰ κόμματα ἐφρόντισαν μὲ τὴν λεγομένην «μονολιθικὴν» τὴν ἐμάνισιν, νὰ ἀποδείξουν, ὅτι εἶναι ἀπλᾶ ὑποκαταστήματα μίᾳ μεγάλῃ διεθνoῦς ὁργανώσεως, ἐδρευούσης εἰς τὴν Μόσχαν, καὶ ἀπὸ τὴν ὅποιαν διαταγὰς μόνον δέχονται ὑποχρεωμένα νὰ ὑπακούουν τυφᾶ.

Γωνιστὸν ἄπιστος εἶναι, ὅτι κεφαλὴ τῆς τῆς σῆς; αὐτῆς ὁργάνωσεως εἶναι τὸ «Πολιτμπουρά», τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον, ἢ Προεδριὸν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσσίας, τὸ ὅποισιν ὑπὸ τὴν πρεσβίαν τοῦ ἴδιου τοῦ Στάλιν χαρακτηρεῖ τὰς γενικὰς κατευθύνσεις — τὰς περιβοητοῦς «εντοκετίδες» — πρὸς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ συμμορφωθῶν οἱ κομμουνισταὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Καὶ εἰδόμεν προσέφατος, μὲ τὴν περιπτώσιν Τίτο, τί συμβαίνει, ὅταν κανεὶς δὲν ὑποτάσσεται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν «εντοκετίδες» τῆς Μόσχας.

Διοικητικῶς τὰ ἀνά τὸν κόσμον κομμουνιστικά κόμματα συνιδεῖνται μὲ τὸ «Πολιτμπουρά» σύμφωνα διὰ τὴν «Κομμφορμ», ἢ ὅποια ἔχει γεωγραφικὰ πολὺ εὐρυτέραν δικαιοδοσίαν παρ' ὅτι ἀρχικῶς ἔχεν ὑποτεθῆ, ἢ ὅποια διεδέχθη πλήρως εἰς ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα τῆς τῆς παλαιᾶν, προπολεμικῆς «Κομμίντέρν». Δι' αὐτῆς ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ «Πολιτμπουρά», δέχονται τὰς διαταγὰς τοῦ, ὑποβάλλουν τὰς ἀναφορὰς τῶν τὰ κατὰ τόπους «Πολιτικά Γραφεῖα» τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν διαφόρων κομμουνιστικῶν κομμάτων. Ὑπάρχει, ὅμως, ἕνας ὁρισμένος ἀριθμὸς κομμουνιστῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὴν διαδικασίαν αὐτὴν, δὲν πρέπει νὰ περάσουν ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν κλιμάκωσιν, ἀλλὰ δύναται νὰ ἀπευθύνονται κατ' εὐθείαν εἰς τὸ «Πολιτμπουρά» τῆς Μόσχας, τὸ ὅποισιν διαθέτει εἰδικὸν τμήμα δι' αὐτοὺς.

Εἶναι ἀκριβὲς οἱ μετεκπαιδευθέντες εἰς τὴν Μόσχαν, οἱ ὁποῖοι τρόπον τινὰ ἀποτελοῦν ἕνα ἰδιαίτερον σῶμα τῆς κομμουνιστικῆς διεθνoῦς ὁργανώσεως, ἐκείνι ἀκριβῶς, τὸ ὅποισιν ἀπεκάλισσαν τὸν «μυστικὸν στρατὸν τοῦ Πολιτμπουρά», ἢ ὅποισιν λαμβάνει ἀπ' εὐθείας παρ' αὐτοῦ τὰς διαταγὰς τοῦ καὶ διαθέτει ἰσχύϊ καὶ δικαιοδοσίαν πολὺ μεγαλύτεραν κάποτε ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους κατὰ τόπους ἡγέτας τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων, ἀδιάφορον ἂν συχνὰ αἱ ἀποτελοῦντες τὸν μυστηριῶδη αὐτὸν στρατὸν δὲν ἔχουν καμμίαν ἐπίσημον ἰδιότητα καὶ κανένα ἐμφανὲς ἀξίωμα μέσα εἰς τὰ κόμματα. Αὐτοὶ κατασκοπεύουν ὅλους τοὺς ἄλλους κομμουνιστὰς καὶ ἀναφέρουν εἰς τὴν Μόσχαν τὰς παρεκρίκας τῶν ἐνεργειῶν, οὕτως ὥστε νὰ ἠμπορῇ ἡ Μόσχαν νὰ γνωρίζῃ τί ἀκριβῶς συμβαίνει μέσα εἰς τὰς διοικήσεις τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων. Εἰς κανένα δὲ ἄλλον δὲν ἔχει ἡ Μόσχαν περισσότεραν ἐμπιστοσύνην, παρὰ εἰς τοὺς ἄνθρωπους, οἱ ὅποιοι ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη ἔμειναν ἐκεῖ καὶ ὑπέστησαν τὴν εἰδικὴν ἐπίδρασιν τῆς δικτατορικῆς ἀμειλίχτου πειθαρχίας.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΟΥΣΚΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΣΧΑΝ

Οἱ ἀφελεῖς συνοδοιπόροι ἐπισκέπται, οἱ ὁποῖοι αὐνοῦται εἰς τὴν Μόσχαν καὶ τοὺς ὁποῖους εἰδικὸ Ἐπιτελεσιεῖον περιφέρουν εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ περιφημοῦ «Μετρό», τῶν ὑποδειγματικῶν νοσοκομείων, ἐργοστασίων καὶ σχολείων, πού ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπὸ τὸ Σοβιετικὸν καθεστὸς εἰδικῶς γιὰ νὰ κάνουν ἐντύπωσιν στοὺς ξένους, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχουν καμμίαν ἴδαν, διὰ μέσα εἰς τὸ παλαιώκιον καὶ σταχτὴ κτίριον τῆς οδοῦ Πούσκιν εἰς τὴν Μόσχαν εὐρίσκειται τὸ ἀνωτάτον ἐπανάστατικὸν Πανεπιστήμιον, ἀπὸ τὸ ὅποισιν ἐπὶ ἑτῆ ὡσαύτως ἀποφοίτων οἱ τελείως ἐκπαιδευ-

τασις τῆς Ἐπιτροπῆς, καθ' ἣν κατὰ τὴν συναρμολόγησιν τῶν ἄρθρων καὶ τὴν περαιτέρω συζητήσιν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι δεκτικὰ τυχόν ὑποβληθεσόμενα προσθήκαι ἐπὶ τῶν ἄρθρων τὰ ὅποια θὰ ψηφισθῶν συνολικῶς σήμερον.

Περαίνων, κύριον δουλευταί, ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισημώσω ὅλους ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν σας. Ὡς ἤδη ἐτόνισα, εἶμαι κατ' ἀρχὴν ἀντίθετος πρὸς τὸ ψήφισμα. Ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν νὰ περατωθῇ τὸ Συνταγματικὸν ἔργον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἀποστολὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας δὲν εἶναι νὰ κατασκευάσῃ ἐν σπουδῇ ἐν οἰονδήποτε Συντάγμα, διὰ νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Λαὸν ὅτι ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν τῆς ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτου. Ἀποστολὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας εἶναι, ὡς ἐτόνισεν ὀρθότατα ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τοῦ Νέου Κόμματος κ. Μαρκεζίνης κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν, ὅχι νὰ ψηφίσῃ ἐν σπουδῇ ἐν οἰονδήποτε Συντάγμα, ἀλλὰ νὰ θέσῃ τέρμα καὶ νὰ κλείσῃ τὴν ἀπὸ 40ετίας ὑπάρχουσαν ἐν τῇ χώρῃ συνταγματικὴν ἀνωμαλίαν. Δι' αὐτὸ, ἐπιβάλλεται νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως μετὰ σοβαρότητος καὶ ὅχι μὲ ἀλόγιστον σπουδῆν, ἥτις δὲν εἶναι ἐπικοδομητικὴ τοῦ ἔργου μας. Ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμῶ νὰ ἐμφανίσῃ ἤδη εἰς τὸν Λαὸν τὴν περᾶτωσιν ὀριζόμενου μέρους τοῦ ἔργου τῆς ἀναθεωρήσεως, οὐδεμίαν πρὸς τοῦτο ἔχομεν ἀντίρρησην, ἀλλὰ πρέπει νὰ τηρηθῇ ἡ προσήκουσα διαδικασία.

Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. (Ἄντ. Κυβερν.). Δὲν ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ διαφωνία.

Π. ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ. Τότε εἶναι περιττὸν τὸ ψήφισμα.

Γ. ΜΕΛΑΣ. (Ἰντ. Δικ.). Οὐδέποτε πρόθεσις τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξε νὰ ἀποσπῆσθῃ ἐξ ὄψεως τὴν ψήφισιν ὀριζόμενων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, διότι ἡ Κυβέρνησις εὐλαβεῖται τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Χώρας.

Ἐὰν κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἢ ἄλλων ὑπάρχουν ἄρθρα τινὰ ἐφ' ὧν θὰ ἔχετε ἀντίρρησης, δὲν θὰ ἦτο πρόθεσις τῆς Βουλῆς νὰ τὰ καταστήσῃ ἐψηφισμένα.

Συνεπῶς δὲν ὑπάρχει ζήτημα, οὔτε σπουδῆ.

Π. ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ. Μοῦ δῆθετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω μίαν διευκρίνισιν. Ἐὰν ὀμίλησα περὶ Κυβερνήσεως, τὸ ἔπραξα διότι ὅταν χθὲς εἰσήχθη εἰς τὴν Συνταγματικὴν Ἐπιτροπὴν τὸ ψήφισμα, ἔγινε λόγος ὅτι εἰσάγεται κατόπιν συμφωνίας ὄλων τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων.

Ὅταν δὲ ἐγὼ ἐδῆλωσα ὅτι τὸ Νέον Κόμμα δὲν ἔχει γνώσιν τοιαύτης συμφωνίας, διευκρινίσθη ὅτι ἀποτελεῖ συμφωνίαν τῶν κομμάτων Λαϊκοῦ, Φιλελευθέρων καὶ Δημοκρατικοῦ Ἰσοσιαλιστικοῦ.

Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. (Ἄντ. Κυβερν.). Αὐτὰ τὸ γράφουν αἱ ἐφημερίδες.

Π. ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ. Ἐγὼ δὲν ἀνέφερα τί γράφουν αἱ ἐφημερίδες, ἀλλὰ τί ἐλέχθη εἰς τὴν Συνταγματικὴν Ἐπιτροπὴν χωρὶς νὰ διαψευσθῇ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μετὰ τὴν δῆλωσιν τῆς Κυβερνήσεως ὅτι υἱοθετεῖ τὴν ἀρχὴν ὅτι δὲν θὰ περιληφθῶν ἄρθρα ἐφ' ὧν θὰ προβληθῆ τυχόν οἰαδήποτε ἀντίρρησης, ὡς ἡμεῖς ὑποστηρίζομεν, δὲν ὑπάρχει ζήτημα.

Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. (Ἄντ. Κυβερν.).